

Kurzusleírás (tematika)

Kurzus neve: Elméleti modul kötelezően választandó tárgy SIGRID ÉS A VOLVOK HÁTSÓLÁMPÁINAK „METAFIZIKÁJA” - A kortárs skandináv kultúra és a kognitív-kulturális kapitalizmus működés módja				
A kurzus oktatója/i, elérhetősége(i): Keskeny András (Születési név: Vég András), vegfoto@gmail.com , +4915163909153, +436763689533, +36306105315				
Kód: B-DK-601-A	Kapcsolódó tanterv (szak/szint): DK BA	A tantárgy helye a tantervben (szemeszter):	Kredit: 5	Tanóraszám: 3 Egyéni hallgatói munkaóra: 36
Kapcsolt kódok: -	Típus: szeminárium	Szab.vál-ként felvehető-e? NEM	Szab.vál. esetén sajátos előfeltételek: -	
A kurzus kapcsolatai (előfeltételek, párhuzamosságok): ELTE áthallgatás: csütörtök 16:00-17:30, külső helyszín: ELTE BTK Rákóczi út 5, 144-es terem, Skandinavisztika Tanszék				
A kurzus célja és alapelvei: A tantárgy célja, hogy a hallgató egyéni tanulási céljához és tervéhez hozzájáruljon saját szűkebb szakterületén túli problémák vizsgálatával.				
Tanulási eredmények (fejlesztendő szakmai és általános kompetenciák): <u>Tudás:</u> A hallgató ismeri és érti a szakterületén kívüli összefüggéseket, megközelítéseket és megoldásmódokat. <u>Képesség:</u> Felismeri a szakterületén túli tájékozódás szükségességét, képes ezek gondolkörében tájékozódni, a szakterületén kívüli területek képviselőivel. <u>Attitűd:</u> Nyitott a szakterületén kívül eső ismeretek és összefüggések megismerésére. <u>Autonómia és felelősségvállalás:</u> Önállóan tájékozódik és szakmai támogatás mellett együttműködik más gondolkörök képviselőivel				
A kurzus keretében feldolgozandó témakörök, témák: A szemináriumon interdiszciplináris keretek között az ELTE Esztétika és az ELTE Skandinavisztika Tanszékének hallgatóival közösen kerül megtartásra. A kurzuson a kortárs skandináv kultúrából hozott példák segítségével a német szociológus, Andreas Rekwitz által bevezetett olyan fogalmak diszkurzív használatát sajátíthatjátok el, mint az esztétikai kapitalizmus, a globális hyperkultúra, vagy a szingulartitások társadalma. A német nyelvterületen és az angolszász világban is egyre elismertebb, itthon azonban még teljesen ismeretlen Rekwitz téziseire támaszkodva arra a kérdésre keressük a választ, miként működhet a skandináv kultúra a kortárs világban egyetlen hatalmas, jól piacosítható „márkajegyként”? A félév során szó lesz az IKEA fahéjas csigák brandépítő szerepéről, a Vovok hátsólámpáinak designjáról, Sigrid és Aurora image-ről, valamint Greta Tunberg munkásságáról is, és természetesen azokról a tematikába illeszkedő témákról is, amiket ti hoztok magatokkal. A szeminárium célja, hogy olyan praxis orientált és elméleti tudást szerezzetek a kortárs világ kulturális-piaci jelenségeiről, és az azokban való skandináv szerepvállalásról, amelyet széleskörű spektrumon hasznosíthatok majd úgy munkavállalóként, mint a mindennapokban tudatos fogyasztóként, esetleg, adott esetben tudományos területeken. Az egyféléves szeminárium célja tehát, hogy a kortárs skandináv kultúra jelenségeit holisztikus, ökonómiai-episztemológiai perspektívából vizsgálja. A kurzus deklarált célja, hogy a hallgatók a fenti				

kérdésekre, az általam adottakon túl is, maguk keressenek és találjanak válaszokat, ill. maguk is kérdéseket tegyenek fel a témában. Szintén cél, hogy az egyetemi ma már részben professzionális kutató és/vagy a szó tág értelmében vett „kreatív értelmiségi” képzésének megfelelően fejlessze a hallgatók kutatói készségeit, ill. az egyéni kutatási készségeinek fejlesztése segítségével gyarapítsa azok probléma megoldó képességeit.

Ezért a szeminárium során a Humboldt-Universität zu Berlin minőségbiztosítási programja keretében működött bologna.lab (2012 – 2021) által továbbfejlesztett, és ott általam is jó tapasztalatokkal kipróbált úgynevezett *Forschendes Lernen* (Sonntag et al. 2016) módszerére támaszkodnom. Mivel ez a módszer a hallgatók részéről intenzív, aktív munkát feltételez, és alkalmazása főleg kisebb létszámú szemináriumi csoportokban javallott, különösen ideálisnak e kurzus esetében.

Az első három óra első kétharmada bevezető jellegű előadás, amelyben a hallgatók az IKEA, Sigrid, ill. Greta Thunberg általam elemzett esetepeleáin keresztül megismerkedhetnek, és elsajátíthatják – a Magyarországon teljesen ismeretlennek számító – Reckwitz írásainak legfontosabb téziseit, fogalmait, betekintést kaphatnak elméletrendszerébe, továbbá képet alkothatnak arról, milyen fogalmak, ill. társadalmi konstrukciók alakítják a kortárs, globalizált nyugati világ kulturális diskurzusait, és abban Skandináviának milyen szerep jut. Emellett az esetepeleák összefüggésében többek között tárgyalom még Lukács *esztétikai kultúra* koncepcióját és Kierkegaard *esztétikai stádium* elméletét is.

Mindez az első három óra során kijelöli a szeminárium tematikai diszkurzív kereteit. Az első három bevezető alkalomra a hallgatóknak kötelezően minden órára el kell olvasni a témához kapcsolódó kb. 15-30 oldalnyi szakirodalmat (a szövegeket a hallgatók számára német vagy angol verzióban én biztosítom). Ennek számonkérése, valamint az előadással kapcsolatban felmerülő hallgatói kérdések megválaszolására a bevezető órák utolsó egyharmadában megtartott vita szekcióban kerül sor.

A többi óra arra szolgál, hogy a hallgatók a harmadik órára kigondolt, a szemináriumhoz tematikusan kapcsolódó saját kutatási témájukat a szemeszter folyamán kidolgozzák. Ez történhet egyénileg, vagy párosan. Egy tudományos szöveg (kb. 5 oldalas tanulmány, esszé, esszé-cikk) előállítás vagy – indokolt esetben – más tudományos-művészi, ill. kreatív produktum előállításának formájában. A többi szemináriumi alkalom annak támogatására szolgál, hogy a hallgatók saját kutatásra érdemesnek talált témájukon belül megtalálják, majd adekvát formában megfogalmazzák saját kutatási kérdéseiket, s azt egy kisebb, részint szintén önálló kutakodás során feltárt szakirodalmi korpusz (kb. 3-10 szöveg) segítségével tudományos, ill. tudományos-művészi szempontból kielégítő módon fel tudják dolgozni.

A *Forschendes Lernen* esetében a szemináriumi munka tehát egy reflektált – részben önálló – kutatói munka, kutatási folyamat, amelyhez azonban a hallgató a csoportmunkában minden támogatást megkap: visszajelzést kap arról, hogy az általa választott téma és forma, amelyben azt feldolgozni kívánja, az ő személyes eddig elsajátított tudományos, ill. tudományos-művészi eszköztárával egyetlen félév alatt feldolgozható-e, helyesen fogalmazta-e meg a kutatási kérdését, megtalálta-e a megfelelő szakirodalmat, vagy az a szakirodalom, amit talált, jó lehet-e, és jó úton jár-e projektje megvalósításában? Ez a szemináriumon alkalmazandó eljárás mód tehát komplex módon, egyszerre bővíti a hallgatók tárgyi tudását a globálisan kontextualizált kortárs skandináv kultúráról, segít annak jelenségeinek megértésében, ugyanakkor támogatja saját a kortárs kultúra fenoménjeivel szembeni kritikus látásmódjuk ki-, ill. továbbfejlesztését, annak megtalálását, továbbá individuális módon, a hallgató igényeire szabott módon fejleszti írás, valamint projektmegvalósítási készségeit.

Tanulásszervezés/folyamatszervezés sajátosságai:

A kurzus menete, az egyes foglalkozások jellege és ütemezésük (több tanár esetén akár a tanári közreműködés megosztását is jelezve):

2022. 02. 10. (I.) BEVEZETÉS I.: *Az IKEA mint a kortárs kulturális-kognitív kapitalizmus kiemelt példája*

2022. 02. 17. (II.) BEVEZETÉS II.: *Sigrid és a globális szuperkultúra – Keresztmetszetben a „digitális”, a „fo-gyasztoi”, és az „önmegvalósítási forradalomnak ökonómiaja”*

2022. 02. 24. (III.) BEVEZETÉS III.: *A Greta Thunberg és a polarizáció: Egy, aki mindent visz. Miért pont Greta?* + Az óra utolsó egyharmadában a hallgatók szóban referálnak arról is, hogy mi lenne a kutatási tervük.

2022. 03. 03. (IV.) KUTATÁSI SZAKASZ I.: A hallgatók prezentálják a kutatási projektjüket (kérdésfeltevésükkel, és esetleges szakirodalommal együtt), s azt a szemináriumon közösen megbeszéljük.

2022. 03. 10. és 17. (V. – VI.) KUTATÁSI SZAKASZ II.: A hallgató minden órán referálnak arról, hogy állnak az anyaggyűjtés-sel, és azt a szemináriumon közösen megbeszéljük. A hallgatókkal közben fixáljuk a végleges kutatási kérdésüket, és azt, milyen szakirodalmat fognak feldolgozni. A hallgatók közben magukkal hozzátják az órára jegyzeteiket, esetlegesen már papírra vetett szövegrészleteiket. Ez kívánatos is.

2022. 03. 31. és 04. 07. (VII.–VIII.) EREDMÉNYEK FELDOLGOZÁSA: A hallgatókkal megvitatjuk, mit olvastak a szakirodalomban, és azt hogyan értették, hogyan tudják beépíteni az általuk létre hozandó produktumba, annak gondolatmenetébe, s közben megbeszéljük, mi lehetne a művük lehetséges vázlata, struktúrája, magyarul, hogyan nézne ki a végleges munka.

2022. 04. 28. (IX.) ALKOTÁSI SZAKASZ: A hallgatók előállítják a korábbi szemináriumi munka során megbeszélte produktumot, közben annak állásáról minden órán referálniuk kell, s azt közösen megbeszéljük.

2022. 05.05. (XI.) AZ ALKOTÁSOK PREZENTÁCIÓJA: A hallgatók prezentálják a végproduktumot, amit létre-hoztak, s azt a szemináriummal közösen kiértékeljük, ahogy magát a szemesztert, annak menetét is, összegezve a tanultakat, ill. a szeminárium kutatási eredményeit.

A hallgatók tennivalói, feladatai: Aktívan részt venni az órán, elolvasni a kötelező olvasmányszövegeket, és a 2022. 03. 03. (IV.) órától egészen a 2022. 05. 05. (XI.), utolsó óráig rendszeres prezentációval készülnek. A legutolsó prezentáció egyben a vizsgaprezentáció is

A tanulás környezete: (pl. tanterem, stúdió, műterem, külső helyszín, online, vállalati gyakorlat stb.)
Tanterem (külső helyszín: ELTE BTK Rákóczi út 5, 144-es terem, Skandinavisztika Tanszék)

Értékelés:

(Több tanár és tanáronként külön értékelés esetén tanáronként megbontva)

Teljesítendő követelmények: Aktív részvétel a kurzuson (max. 3 hiányzással) és a prezentációk rendszeres megtartása, beleértve a vizsgaprezentációt is, ahol a hallgató prezentálja a félévzáró munkáját. A félévzáró munka lehet egy kb. 5 oldalas szöveg (tanulmány, cikk, esszé), vagy alaposan indokolt esetben egy művészi-tudományos produktum (pl. riportfotósorozat) is.

Értékelés módja: Az értékelés szóbeli prezentációk (ez történhet szóban; szóban, diaprezentációval egybekötve; vagy előre megírt szöveg felolvasásával) formájában történik.

Az értékelés szempontjai (mi mindent veszünk figyelembe az értékelésben): Az értékelés során azt veszem figyelembe, hogy a hallgató a prezentációkat és a félévzáró munkáját milyen szakmai színvonalon, alaposan és tudatosan készítette el. Elolvasta-e a kötelező szövegeket, azok tartalmát és az órán tárgyalt fogalmakat megértette-e, beépítette-e és adekvátan használta-e a prezentációiban/szövegeiben/munkáiban. Továbbá használt-e, felhasznált-e más elméleti szövegeket is.

Az érdemjegy kiszámítása: Az érdemjegy az órai aktivitás (40%) és a prezentációk szakmai-tudományos színvonala alapján (30%), ill. a félév záró munka minősége (30%) alapján áll össze.

Kötelező irodalom:

I. óra: Andreas Reckwitz „Jenseits der Industriegesellschaft: Polarisierter Postindustrialismus und kognitiv-kultureller Kapitalismus“ című tanulmányából az alábbi fejezeteket: a bevezető rész (pp. 135 – 142), Globalisierung, Neoliberalismus, Finanzialisierung; Kognitiver Kapitalismus und immaterielles Kapital; Kulturelle Güter und kultureller Kapitalismus című fejezetek (pp. 162 – 183). Vagy angolul: *The End of Illusions: Politics, Economics and Culture in Late Modernity*. Cambridge: Polity, 2021.

II. óra: Andreas Reckwitz *Das Ende der Illusionen. Politik, Ökonomie und Kultur in der Spätmoderne* című kötetéből az „Einleitung – Die desillusionierte Gegenwart“ című fejezetből: Von der industriellen Moderne zur Gesellschaft der Singularitäten című alfejezet (pp. 17 – 27), továbbá ugyan azon kötetből a „Kulturkonflikte als Kampf um die Kultur – Hyperkultur und Kulturessenzialismus“ című tanulmányból a következő alfejezetek: Die Kulturalisierung des Sozialen; Kulturalisierung I: Hyperkultur (pp. 31 – 42). Vagy angolul (ld. mint fent).

III. óra: Andreas Reckwitz „Jenseits der Industriegesellschaft: Polarisierter Postindustrialismus und kognitiv-kultureller Kapitalismus“ című tanulmányából az alábbi fejezeteket: Winner-take-all-Märkte – Die Skalierbarkeit und Attraktivität kognitiver und kultureller Güter; Extremer Kapitalismus – Die Ökonomisierung des Sozialen című fejezetek (pp. 183 – 201). Vagy angolul (ld. mint fent).

Ajánlott irodalom:

Bauman, Zygmunt: *Retrotopia*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 2017.

Fiáth, Heni: „'Csak aki alszik, az nem hibázik' – Ingvar Kamprad és a 2019-es IKEA-katalógus“ in *Észak*, 2019/2. pp. 7 – 25.

Polanyi, Karl: *The Great Transformation. Politische und ökonomische Ursprünge von Gesellschaften und Wirtschaftssystemen*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 1973 [1944].

Jungbluth, Rüdiger: *Die 11 Geheimnisse der IKEA-Erfolgs*. Frankfurt a. M. – New York: Campus Verlag, 2006.

Kierkegaard, Søren: *Entweder – Oder*. Unter Mitwirkung von Niels Thulstrup und der Kopenhagener Kierkegaard-Gesellschaft herausgegeben von Hermann Diem und Walter Rest. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 10. Auflage, 2009 [1843].

Lukács György: „Eszttikai kultúra“ in uő: *Ifjúkori művek (1902 – 1918)*. Budapest: Magvető, 1977 [1913]. pp.

Markus, György: „Life and The Soul: The Young Lukács and The Problem of Culture“ in uő.: *Culture, Science, Society. The Constitution of Cultural Modernity*. Leiden – Boston: Brill, 2011. pp. 521 – 551.

Reckwitz, Andreas: *Das hybride Subjekt: Eine Theorie der Subjektkulturen von der bürgerlichen Moderne zur Postmoderne*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 2006.

Reckwitz, Andreas: *Die Gesellschaft der Singularitäten. Zum Strukturwandel der Moderne*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 5. Auflage, 2021 [2017]. Vagy angolul: *The Society of Singularities*. Cambridge: Polity, 2020.

Reckwitz, Andreas: *Erfindung der Kreativität*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 2. Auflage, 2017 [2012]. Vagy angolul: *The Invention of Creativity. Modern Society and the Culture of the New*, Cambridge: Polity, 2017.

Reckwitz, Andreas: *Das Ende der Illusionen. Politik, Ökonomie und Kultur in der Spätmoderne*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp, 2. Auflage, 2019 [2019]. pp. 203 – 238. Vagy angolul: *The End of Illusions: Politics, Economics and Culture in Late Modernity*. Cambridge: Polity, 2021.

Reynolds, Simon: *Retromania. Pop Culture's Addiction to Its Own Past*. New York: Farrar – Straus – Giroux, 2011.

Rheinberger, Hans-Jörg: *Historische Epistemologie zur Einführung*. Hamburg: Junius, 3. Auflage, 2013 [2007].

Sonntag, Monika et al.: *Forschendes Lernen im Seminar. Ein Leitfaden für Lehrende*. Berlin: bologna.lab, 2016.

Wessely Anna: „A kultúra szociológiai tanulmányozása“ in uő.: *A kultúra szociológiája*. Budapest: Osiris Kiadó – Láthatatlan Kollégium, 2003. pp. 7 – 27.

Egyéb információk:

2022. 05. 12-én a kurzus lezárulása után fakultatív és önkéntes alapon a kurzus szokásos időpontjában az oktató saját költségén meghívja hallgatóit fagyizni.

Máshol/korábban szerzett tudás elismerése/ validációs elv:

- *nem adható felmentés a kurzuson való részvétel és teljesítés alól,*
- *felmentés adható egyes kompetenciák megszerzése, feladatok teljesítése alól,*
- *más, tevékenységgel egyes feladatok kiválhatók,*
- *teljes felmentés adható.*

Tanórán kívüli konzultációs időpontok és helyszín:

Előzetes, a vegfoto@gmail.com email címen történő egyeztetés után hetente, csütörtök 17:30-tól az ELTE BTK-n